

BOSHLANG'ICH SINF ONA TILI TA'LIMIDA ELEKTRON O'QUV-METODIK MAJMUALARNI YARATISHNING METODIK ASOSLARI

Ro'zmetova Shahlo

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishning metodik asoslari chuqur ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ona tili ta'limi mazmunini takomillashtirish, o'quv jarayonini interaktiv va samarali tashkil etish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Mazkur tadqiqotda elektron o'quv-metodik majmualarning didaktik, metodik, psixologik va texnologik imkoniyatlari, ularning boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni asoslab beriladi. Shuningdek, elektron o'quv-metodik majmualarning tarkibi, tuzilishi, yaratish bosqichlari hamda amaliyotga joriy etish mexanizmlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim tizimida ona tili fanini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, ona tili ta'limi, elektron o'quv-metodik majmua, raqamli pedagogika, metodik asos, nutqiy kompetensiya, interaktiv ta'lim.*

Boshlang'ich ta'lim umumiy o'rta ta'lim tizimining eng muhim va mas'uliyatli bosqichi hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda savodxonlik, muloqot madaniyati, mustaqil fikrlash, nutqiy faoliyat asoslari shakllanadi. Ona tili fani esa boshlang'ich sinflarda shaxs kamolotining asosiy vositalaridan biri bo'lib, o'quvchilarning fikrni og'zaki va yozma shaklda ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim

jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi ona tili ta'limining metodik tizimini yangilashni talab etmoqda¹.

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida ta'lim mazmunini elektron resurslar asosida tashkil etish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Elektron o'quv-metodik majmualar o'quv jarayonini individuallashtirish, differensiallashtirish va interaktivlashtirish imkonini beradi. Elektron o'quv-metodik majmua muayyan fan bo'yicha o'quv dasturi, darslik, metodik qo'llanma, multimediali materiallar, interaktiv mashqlar, test topshiriqlari va nazorat vositalarini o'z ichiga olgan yagona didaktik tizim sifatida namoyon bo'ladi². Bunday majmualar boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va bilish ehtiyojlariga mos tarzda ishlab chiqilishi lozim.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishning metodik asoslari, avvalo, ta'limning asosiy didaktik tamoyillariga tayangan holda belgilanadi. Ilmiylik tamoyili elektron majmua mazmunining tilshunoslik va pedagogika fanlari yutuqlariga asoslangan bo'lishini taqozo etadi. Tizimlilik va izchillik tamoyillari esa ona tili faniga oid bilimlarning bosqichma-bosqich, mantiqiy ketma-ketlikda berilishini ta'minlaydi. Elektron resurslarda fonetika, leksika, grammatika va nutq o'stirish materiallari o'zaro uzviy bog'langan holda taqdim etilishi muhimdir³.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilish faoliyatini faollashtirish elektron o'quv-metodik majmualarning muhim vazifalaridan biridir. Ona tili darslarida elektron majmualardan foydalanish orqali o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, tahlil qilishga, taqqoslashga va xulosa chiqarishga yo'naltirish mumkin. Interaktiv topshiriqlar, animatsiyalar, audio va video materiallar o'quvchilarning qiziqishini oshirib, bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi⁴. Ayniqsa, boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar uchun vizual va eshitish orqali qabul qilinadigan materiallar samarali hisoblanadi.

Elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishda metodik talablar bilan bir qatorda psixologik omillar ham hisobga olinishi zarur. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun elektron materiallar haddan tashqari murakkab bo'lmashligi, ranglar uyg'unligi, shriftlarning o'qilishi qulay bo'lishi talab etiladi. Elektron majmualar o'quvchining e'tiborini uzoq vaqt davomida saqlab qolishi uchun o'yin elementlari, rag'batlantiruvchi belgilar va qiziqarli topshiriqlar bilan boyitilishi lozim⁵. Shu bilan birga, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar majmua samaradorligini oshiradi.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualarni yaratish jarayoni muayyan bosqichlar asosida amalga oshiriladi. Dastlab, o'quv dasturi va davlat ta'lim standartlari tahlil qilinib, elektron majmuaning maqsad va vazifalari belgilanadi. Keyingi bosqichda mazmun tanlanib, o'quv materiallari tizimlashtiriladi. Shundan so'ng, interaktiv topshiriqlar, testlar va multimediali materiallar ishlab chiqiladi. Yakuniy bosqichda esa elektron majmua sinovdan o'tkazilib, takomillashtiriladi⁶. Ushbu jarayon o'qituvchi, metodist va texnik mutaxassislar hamkorligida amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishda O'zbekiston Respublikasining Davlat ta'lim standartlari muhim metodik-me'yoriy asos bo'lib xizmat qiladi. Davlat ta'lim standartlarida boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda shakllantirilishi lozim bo'lgan tayanch kompetensiyalar, xususan, kommunikativ, axborot bilan ishlash, o'zini-o'zi rivojlantirish hamda ijtimoiy faoliyat kompetensiyalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur kompetensiyalarni samarali rivojlantirishda elektron o'quv-metodik majmualarning didaktik imkoniyatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki raqamli ta'lim vositalari o'quvchilarni faol subyekt sifatida ta'lim jarayoniga jalb etib, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Davlat ta'lim standartlariga muvofiq, boshlang'ich sinf ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarda savodxonlik, nutq madaniyati va til vositalaridan ongli foydalanish malakalarini shakllantirishdan iboratdir. Ushbu maqsadni amalga oshirishda elektron o'quv-metodik majmualar nazariy bilimlarni amaliy mashqlar bilan uyg'unlashtirish, o'quv materialini vizual va interaktiv shaklda taqdim etish imkonini beradi. Natijada o'quvchilarning ona tili faniga bo'lgan qiziqishi ortib, bilimlarni o'zlashtirish jarayoni yanada samarali kechadi.

Davlat ta'lim standartlarida belgilangan o'quv natijalariga erishishda elektron o'quv-metodik majmualarning mazmuni va tuzilishi alohida ahamiyatga ega. EO'MM tarkibiga kiritilgan elektron darsliklar, interaktiv mashqlar, audio va video materiallar, test topshiriqlari hamda baholash vositalari standartlarda ko'rsatilgan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Ayniqsa, ona tili fanida tinglab tushunish, ifodali o'qish, to'g'ri yozish va og'zaki nutqni rivojlantirishga xizmat qiluvchi raqamli topshiriqlar ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, Davlat ta'lim standartlari elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishda differensial va individual yondashuvni ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilish darajasi va qobiliyatlari turlicha bo'lganligi sababli, elektron majmualarda turli murakkablik darajasidagi topshiriqlarni joriy etish metodik jihatdan asoslangan hisoblanadi. Bu esa o'quvchilarning o'z imkoniyatlariga mos ravishda bilimlarni egallashiga, o'zlashtirish darajasini mustaqil nazorat qilishiga sharoit yaratadi.

Davlat ta'lim standartlariga asoslangan elektron o'quv-metodik majmualar o'qituvchining metodik faoliyatini ham takomillashtiradi. O'qituvchi EO'MM yordamida ta'lim jarayonini rejalashtirish, monitoring va baholash ishlarini samarali tashkil etish imkoniga ega bo'ladi. Elektron nazorat

va baholash vositalari o'quvchilarning bilim darajasini tezkor aniqlash, kamchiliklarni tahlil qilish va ularni bartaraf etishga yo'naltirilgan metodik choralarni belgilashga xizmat qiladi.

Elektron o'quv-metodik majmualar boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'qituvchining metodik faoliyatini sezilarli darajada yengillashtiradi. O'qituvchi elektron resurslar yordamida darslarni samarali rejalashtirishi, o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilishi va baholashi mumkin. Shuningdek, EO'MMlar o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirib, ularni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi⁷. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy talablaridan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualardan foydalanish o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Elektron mashqlar orqali o'quvchilar so'z boyligini kengaytiradi, grammatik bilimlarini mustahkamlaydi, matn bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydi. Audio va video materiallar esa to'g'ri talaffuz, ifodali o'qish va tinglab tushunish malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi⁸.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf ona tili ta'limida elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishning metodik asoslari ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Elektron o'quv-metodik majmualar ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash hamda ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun ham elektron o'quv-metodik majmualarni yaratishda ilmiy-nazariy asoslar, metodik talablar va amaliy tajribalar uyg'unligi ta'minlanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (SNOSKALAR)

1. Abdullayeva M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Xolmatova D. Raqamli ta'lim va elektron o'quv resurslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
3. Karimova N. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2022.
4. Yo'ldoshev J. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
5. Ismoilov A. Boshlang'ich sinf o'quvchilari psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2018.
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari. – Toshkent, 2023.
7. Saidov B. Elektron ta'lim vositalaridan foydalanish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
8. Nurmatova L. Boshlang'ich sinflarda nutq o'stirish metodikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020.